

Rodové rozdiely vo vnímaní bezpečia

Miroslava Bozogánová, Spoločenskovedný ústav SAV, Košice, bozoganova@saske.sk

BOZOGÁŇOVÁ, Miroslava. Gender differences in the perception of safety. *Individual and Society*, 2013, Vol. 16, No. 1, 38 - 50.

This paper focuses on the perceived safety and gender differences in different countries. We analyzed data from 5th round of the European Social Survey. The sample consists of 52 437 respondents from 27 participating countries. The results indicate that in all countries, women have lower rates of perceived safety than men. Individual countries differ in size differences in the perceived safety of men and women.

Perceived Safety. Gender Differences. European Social Survey.

Publikačný výstup je súčasťou riešenia grantu VEGA, projektu č. 2/0173/12 s názvom „Sociálne a osobnostné aspekty vnímania bezpečnosti“.

Jackson a Scott (in Fabiasson, 2007) uvádzajú, že „dnes žijeme v prostredí zvýšenej informovanosti o rizikách v spojení s nostalgiou pri predstavách o minulosti, v ktorej sa deti hrali bezpečne počas bezstarostného, nevinného detstva.“ Osobné vzťahy, známi a dôvera prijímaných ľudí sa stali symbolom bezpečnosti prostredia. Cudzinci a neznáme osoby sú vnímané s opatrnosťou a nedôverou. Príčiny obvyklej nedôvery k ľuďom sa líšia kultúrne, etnicky alebo s ohľadom na vierovyznanie (Fabiasson, 2007). Výrost (2013) uvádza, že vnímané bezpečie sa vymedzuje ako neprítomnosť rizík, reálne alebo potenciálne narušujúcich globálny stav psychickej pohody.

Rodové stereotypy

Rodové roly, internalizované pomocou socializácie a posilňované pomocou reprezentácii v médiách a iných ideologických nástrojov, stereotypizujú mužov a ženy so silnými predstavami typickej obeť a páchatela trestnej činnosti. Internalizácia verzie „ženy ako obeť“ slúži ako kontrola vnímania ženskej percepcie sebaúčinnosti a tým pádom aj ich správania. Stereotypy o tom, čo to znamená „byť mužom“ sú posilňované reprodukciou obrazu mužov buď ako násilníkov alebo obrancov (Reid, Konrad, 2004). Amerio a Roccato (2007) zdôrazňujú dôležitosť pocitu bezpečia v živote jednotlivcov, či už z dôvodu možných psychologických dôsledkov pri jeho absencii – úzkosť, nedôvera, slabý vplyv a moc, nespokojnosť; a tak isto absencia pocitu bezpečia ovplyvňuje správanie ľudí – napr. zníženie sociálnych aktivít, obmedzenia v živote jedinca, sťahovanie z určitých častí mesta do takých, ktoré pokladajú za bezpečnejšie, nákup poplašných zariadení a pod.

Existuje množstvo premenných, ktoré s uvedenými konštruktmi súvisia, či už ide o sociodemografické alebo osobnostné premenné. Vo výskumoch sa stretáme najčastejšie so strachom z kriminality (fear of crime), strachom z viktimizácie, vnímaním neistoty a vnímaním rizika. Je známych veľa prediktorov strachu z kriminality (napr. vek, rasa, skúsenosť s viktimizáciou), najviac zdokumentovaným indikátorom sú rodové rozdiely. Čo znamená „byť mužom“ alebo „stať sa mužom“ je niečo, čo sa často redukuje na to, čo nie je „žena“ alebo „ženské“. Môžeme sa obrátiť k definíciám, ktoré predstavujú podstatný rozdiel medzi tým, čo to znamená byť mužom a ženou a ponúkajú štandardy, podľa ktorých sú ľudia posudzovaní

ako primerane maskulínny a feminínny. Ľudí, ktorí sú schopní splniť kritéria „normy“ je málo. Napríklad podľa Sparksa (In Goodey, 1997) je „mužstvo“ chápané pomocou populárnej myšlienky: „Chlapci neplačú“, aj keď neexistuje skutočný výklad tohto stereotypu alebo potvrdenie jeho správnosti. Goodey (1997) uvádza, že charakteristiky mužov ako silných, nebojácnych, schopných zvládnuť nebezpečné situácie, komplikujú mužom priznať to, že sú vystrašení. V tomto svetle je náročné pre mladých mužov, aby otvorene prejavili strach, aby uznali, že sa boja a problémom býva aj skrytá viktimizácia. Vnímanie žien ako zraniteľných je inštrumentom ku konštruovaniu opačného obrazu - maskulínneho stereotypu muža, ako silného, nebojácneho a ako možného ochrancu proti potenciálnym hrozbám (Goodey, 1997; Callanan, Teasdale, 2009; Jackson, 2009; Johansson, Laflamme, Eliasson, 2012).

Viacerí autori tvrdia, že v kontraste sú tradičné prezentácie žien ako slabých a potrebuje ochranu, čo im dáva voľnosť v prejavovaní strachu zo situácií a ľudí. Ženská „slabšia konštitúcia“ je tradične vnímaná ako výzva na ochranu pre mužov na základe ženskej zraniteľnosti. Ženy sú viac vystavené násilliu zo strany mužov ako od žien v domácom prostredí, zatiaľ čo muži sú viac vystavení zločinom páchaným mužmi vo verejných priestoroch (Pain, 2001; Whitley a Prince, 2005).

Interpretácie úrovne strachu u žien

Centrálne paradoxom v štúdiu strachu z kriminality je, že najmenej pravdepodobné obeť závažných násilných činov - ženy a seniori, sa najviac obávajú takejto viktimizácie. Rader, Cossman a Porter (2012) sa vo svojom výskume venovali interpretácii, prečo niektoré skupiny ľudí prežívajú silnejší strach zo zločinu, pričom sa sústredili na fyzickú a sociálnu zraniteľnosť. Fyzická zraniteľnosť patrí medzi fyzické vlastnosti, ktoré môžu jednotlivca viesť k pocitu, že je náchylnejší k viktimizácii. Najviac popisovanými charakteristikami v tomto ohľade sú pohlavie a vek jednotlivca. Ženy a seniori často cítia väčší strach z kriminality, pretože si myslia, že byť ženou alebo starším človekom ovplyvňuje ich schopnosť brániť sa proti fyzickému útoku. Ďalším z faktorov, ktorý ovplyvňuje pocit fyzickej zraniteľnosti je zdravotný stav. Sociálna zraniteľnosť zvyčajne zahŕňa sociálne charakteristiky, ktoré môžu spôsobiť, že sa jednotlivec cíti viac zraniteľnejší vzhľadom na viktimizáciu. Na individuálnej úrovni sa medzi najvýznamnejšie vlastnosti radia rasa a socio-ekonomický status. Menšina a nižšia trieda veria, že ich zraniteľné postavenie zvyšuje ich potenciál stať sa obeťou trestného činu (Jackson, 2009; Rader, Cossman, Porter, 2012). Skôr než sa zamietla relatívne vysoká úroveň strachu u žien ako „iracionálna“, výskumníci sa ju snažili odôvodniť štyrmi všeobecnými vysvetleniami. **V prvej interpretácii** tvrdili, že ak by boli známe skutočné miery viktimizácie u žien, tak by boli vyššie ako u mužov a vysvetlili by zodpovedajúcu vyššiu úroveň strachu u žien. **Druhá interpretácia** je komplexnejšia. Zatiaľ čo ženy nemusia zažiť/pocitovať viac hrubého násillia ako muži, môžu ho zažiť iným spôsobom. Ženy majú tendenciu viac zovšeobecňovať hroziace nebezpečenstvo - v čase (častejšia frekvencia vnímanej viktimizácie v porovnaní so skutočným stavom), priestore (vnímanie vyššej pravdepodobnosti priamej viktimizácie v bezprostrednom okolí) a typoch skúseností s viktimizáciou (vnímanie násilnejších foriem viktimizácie ako v skutočnosti). **Tretia interpretácia** vyššej úrovne strachu u žien tvrdí, že ženy sú viac náchylné k viktimizácii - sú menej schopné utiecť alebo brániť sa fyzickému napadnutiu ako muži, majú viac čo stratiť. Ženy sú tiež obeťou znásillenia, preto sa niektorí výskumníci domnievajú, že strach žien je strachom zo znásillenia. Jednou z foriem zraniteľnosti je, že ženy reagujú na rovnakej úrovni rizika väčším strachom ako muži. Odlišným vysvetlením je, že ženy sú nielen citlivejšie na riziko, ale aj vnímajú riziko častejšie ako muži. Ženy sú vo väčšej miere fyzicky zraniteľné ako muži a sú aj viac citlivé na riziko v prostredí, pretože sú náchylné k sexuálnemu napadnutiu, vrátane znásillenia. Navyše, ženy sa cítia viac zraniteľné ako muži, kvôli častým skúsenostiam s obťažovaním v rôznych formách (Smith, Torstensson, 1997; Reid, Konrad, 2004; Fetchenhauer, Buunk, 2005; Schafer, Huebner, Bynum, 2006).

Podobné stanovisko prezentujú aj Johansson, Laflamme, Eliasson (2012) - ženy zvyčajne prejavujú viac strachu ako muži. Muži aj ženy opisujú ženy ako ustrašenejšie a zraniteľnejšie na verejných priestranstvách. Ženský strach a vnímaná zraniteľnosť na týchto priestranstvách je úzko spojená so strachom zo znásillenia, ktorý je podporovaný cez skúsenosti so sexuálnym obťažovaním. Rozdiel v strachu medzi rodmi vychádza z predpokladu, že ženy sa pokladajú za viac zraniteľné pri kriminálnych činoch nie len vďaka pravdepodobnosti viktimizácie, ale tak isto vďaka ich schopnosti zvládnuť následky fyzických, psychických a ekonomických strát, ktoré sú výsledkom ich viktimizácie (Pain, 2001; Reid, Konrad, 2004; Johansson, Laflamme, Eliasson, 2012). To esenciálne slúži ako „pripomenka pre ženy“ o ich náchylnosti k zraniteľnosti (Smith, Torstensson, 1997).

Killias a Clerici (in Jackson, 2009) zahrnuli rôzne objektívne a subjektívne ukazovatele zraniteľnosti (napr. fyzická sila, sebadôvera, subjektívna schopnosť ubrániť sa mladému agresorovi). Kým zraniteľnosť skutočne súvisela s rôznymi indikátormi strachu z kriminality, ukázalo sa, že pohlavie malo na strach

z kriminality silnejší efekt ako zraniteľnosť. To naznačuje, že zraniteľnosť nesprostredkováva efekt pohlavia na strach z kriminality. Okrem toho, v prípade, že väčší strach z kriminality u žien pramení predovšetkým primárne z ich väčšej zraniteľnosti, dalo by sa očakávať, že neexistujú žiadne rodové rozdiely v strachu z viktimizácie (Jackson, 2009). **Štvrtá interpretácia** tvrdí, že úroveň ženského strachu je „racionálna“, ale mužská je iracionálna nízka. Muži „neutralizujú“ svoj strach častejšie ako ženy. Je nutné poznamenať, že tieto interpretácie nájdú podporu v literatúre, ale je potrebné ich overiť a viac rozpracovať (Smith, Torstensson, 1997).

Rodové rozdiely vo výskumoch

S cieľom integrovať pomerne nesúrodú vedeckú literatúru, Jacksonova štúdia skúmala, či rodové a vekové rozdiely vysvetľujú rôzne vnímanie rizika. Vek a pohlavie sú často používané bezprostredne so zraniteľnosťou v literatúre o strachu z kriminality. V jeho štúdiu boli vek a pohlavie použité len ako odrazový mostík pre rozvoj psychologickú úvahy o zraniteľnosti: „Sú koreláty strachu (napr. pohlavie) spojené s väčšou úrovňou strachu kvôli sprostredkovaným a diferenciálnym hodnoteniam rizika a citlivosti na kriminalitu (napr. zvýšená sebavnímaná zraniteľnosť)?“ Vzhľadom k tejto myšlienke sa podpora preukázala s ohľadom na pohlavie, ale nie na vek. V štúdiu sa preukázalo, že ženy majú väčší strach z osobného zločinu ako muži (ale nie v majetkovej trestnej činnosti), a že by to mohlo byť vysvetlené úplne alebo čiastočne prostredníctvom rozdielneho vnímania rizika. Ženy pociťujú nižšiu kontrolu ako muži a dôsledky posudzujú ako horšie. Ženy taktiež pociťovali a prisudzovali vyššiu pravdepodobnosť tomu, že ich sociálna skupina sa stane pravdepodobnejšie obeťou ako iné sociálne skupiny (Jackson, 2009).

Ženy môžu byť viac „ekologicky“ zraniteľnejšie ako muži, vnímajú viac rizika vo svojom živote a teda prežívajú viac strachu ako muži v odpovediach na špecifické environmentálne kontexty. Strach žien zo špecifických obsahov môže byť odrazom ich zraniteľnosti, zatiaľ čo niektorí muži, najmä tí s buď vysokým alebo nízkym dosiahnutým vzdelaním, si myslia, že sú nezraniteľní, čo ich viedlo k znižovaniu citlivosti k riziku (Smith, Torstensson, 1997).

Literatúra o rodových rozdieloch vo viktimizácii a strachu zo zločinu ukazuje markantný paradox. Je známy fakt, že zločiny sú páchané viac mužmi ako ženami. Či už sa jedná o vraždu, napadnutie, znásilnenie, lúpež alebo podvod, zločiny sú páchané najmä mužmi. Pravdepodobne menej známe je, že muži sú obeťami trestných činov častejšie ako ženy (s výnimkou sexuálneho násillia). Ženy sa menej pravdepodobne stanú obeťou trestného činu. Veľké množstvo štúdií ukázalo, že ženy majú väčší strach z viktimizácie než muži. Ženy sa boja násilných trestných činov viac ako muži, bez ohľadu na skutočnosť, že sú menej často obeťami. Tento jav sa v literatúre nazýva „paradox strachu z viktimizácie“ (Pain, 2001; Reid, Konrad, 2004; Fetchenhauer, Buuk, 2005, Schafer, Huebner, Bynum, 2006; Kristjánsson, 2007; Lane, Gover, Dahod, 2009). Buss (in Fetchenhauer, Buuk, 2005) uvádza, že vzhľadom na evolučnú perspektívu, pocity strachu slúžia ako signály nebezpečných situácií. Keď niekto vníma situáciu ako nebezpečnú, následkom je zvýšená opatrnosť a citlivosť k situačným podnetom – správne odhadnúť mieru a druh nebezpečenstva, čo pripravuje organizmus na správanie ako je boj alebo útek. Pocity strachu sa snaží organizmus zabrániť podobným situáciám v budúcnosti. Franklin a Franklin (2009) vo svojej práci testovali tradičnú teóriu strachu z kriminality (ženy a seniori sú vo väčšej miere fyzicky zraniteľní a preto budú pravdepodobnejšie vykazovať vyššiu úroveň strachu v porovnaní s mužmi a mladšími náprotivkami) oddelene na mužov a ženách, v snahe zistiť, či a do akej miery sa líšia prediktory strachu u žien v porovnaní s mužmi. Autori zistili, že príjem má negatívny vplyv na obavy z viktimizácie u ženskej vzorky, zatiaľ čo u mužov bol tento vplyv pozitívny – to znamená, že zvýšenie udaného príjmu korešpondovalo s poklesom obáv z viktimizácie u žien a zvýšením obáv u mužov. Wood so spolupracovníkmi zistili, že muži dosahovali vyššie skóre v pocite bezpečia ako ženy, pričom ich pocit bezpečia stúpala s výškou príjmu (Wood et al. 2008). Franklin a Franklin ďalej zistili, že medzi dosiahnutým vzdelaním, rasou a obavami z viktimizácie neexistuje signifikantný vzťah ani u mužov a ani u žien – tieto konštrukty nemajú vplyv na obavy z viktimizácie (Franklin, Franklin, 2009). Schafer, Huebner a Bynum zistili, že vzdelanie má markantný vplyv na vnímané bezpečie u žien – ženy s ukončením nadstavbovým štúdiom sa cítili menej bezpečne (Schafer, Huebner, Bynum, 2006). Vek u žien mal negatívny vplyv, zatiaľ čo u mužov sa nepreukázal vplyv veku na obavy z viktimizácie (Franklin, Franklin, 2009).

Schafer, Huebner, Bynum (2006) v rámci svojich výsledkov zistili, že existujú rozdiely medzi mužmi a ženami v miere strachu z osobnej viktimizácie a mierou vnímaného bezpečia. V oboch prípadoch, ženy udávali signifikantne väčší strach ako muži. Muži udávali väčší strach z majetkovej viktimizácie. Vo svojom výskume sa venovali aj vnímanému bezpečiu – kde vo výsledkoch analýzy zistili, že starší muž, inej rasy ako bielej, sa bude málo pravdepodobne cítiť bezpečne vo svojom susedstve – zistili, že vek a rasa majú významne odlišný efekt na vnímanie bezpečia u mužov, ako u žien. Muži a ženy, ktorí vnímali

poruchy a závažné zločiny v susedstve sa cítili menej bezpečne (Schafer, Huebner, Bynum, 2006).

May, Rader a Goodrum (2010) vo svojom výskume zistili, že ženy majú signifikantne väčší strach z kriminálnej viktimizácie a oveľa pravdepodobnejšie vnímajú samé seba ako rizikovejšie pre viktimizáciu ako muži. Navyše u žien sa vyskytovalo vyhýbavé správanie (vyhýbanie sa určitým aktivitám kvôli strachu z kriminálnej viktimizácie) častejšie ako u mužov. To isté sa zistilo aj vzhľadom na obranné správanie (vlastníctvo prostriedkov na ochranu proti kriminálnej viktimizácii) (Pain, 2001; May, Rader, Goodrum, 2010). Autori ďalej uvádzajú, že najviditeľnejší rozdiel v komponentoch hrozby viktimizácie pre mužov je vplyv majetkovej trestnej činnosti - ak sa muži v posledných 12 mesiacoch stali obeťou majetkového trestného činu, mali vyššiu úroveň strachu z kriminálnej viktimizácie, vnímaného rizika a výrazne väčšiu pravdepodobnosť prejavov vyhýbavého a obranného správania ako ženy. U žien takýto zločin ovplyvnil vnímanie rizika a obranné správanie, ale nie strach a vyhýbavé správanie (Jackson, 2009; May, Rader, Goodrum, 2010). Whitley a Prince (2005) zistili, že strach z kriminality má silnejší vplyv na mentálne zdravie žien ako mužov.

Reid a Konrad (2004) vo svojom výskume zistili, že efekt rodu je prítomný len v prípade, keď ide o sexuálne napadnutie - ženy majú vyššiu úroveň strachu zo sexuálneho napadnutia. Efekt rodu nebol dokázaný na strach z vlámania, pri strachu z lúpeže je efekt komplexnejší - ženy s nízkou hladinou vnímaného rizika udávajú väčší strach z lúpeže ako muži s nízkou hladinou vnímaného rizika. Efekt vnímaného rizika viktimizácie na strach z lúpeže je silnejší u mužov ako u žien. Pri vysokých hodnotách rizika sa muži boja lúpeže viac ako ženy (Reid, Konrad, 2004).

Vnímané bezpečie a bezpečnosť spočíva skôr v obrazoch a myšlienkach potenciálnych hrozieb ako v štatistikách rizika. Johansson, Laflamme, Eliasson (2012) zisťovali formou focus groups predstavy mladých Švédov (15 - 16 ročných) o hrozbách, ktorým čelia pri pohybe vo verejných priestranstvách, vrátane dopravy. Autori zistili, že pre dievčatá je najväčšou vnímanou hrozbou osamotený násilník a pre chlapcov sú to gangy (skupina chlapcov, rovesníkov alebo starších, neformálne oblečených). Chlapci aj dievčatá sa zhodli, že tmavým, opusteným miestam by sa mali vyhýbať (Johansson, Laflamme, Eliasson, 2012). Mulvey (2002) v longitudinálnej štúdií zistila, že ženy sa cítia menej bezpečne po zotmení ako muži, v centre mesta a susedstve ich bydliska (Mulvey, 2002). Doprava sa najprv javila ako menej zaujímavá, ale v priebehu diskusie dospeli adolescenti k záveru, že v skutočnosti ide o najväčšiu hrozbu. Z násilnenie a gangy boli považované za najväčšie hrozby, ale doprava bolo najčastejšou príčinou zranenia a smrti (Johansson, Laflamme, Eliasson, 2012).

Z uvedeného prehľadu môžeme konštatovať, že rodové rozdiely medzi mužmi a ženami vo vnímaní bezpečia/strachu z kriminality existujú, nie je ale jasné, čo sú kľúčové determinanty, ktoré tieto rozdiely zapríčínajú.

Cieľ

Preskúmať rodové rozdiely vo vnímaní bezpečia použitím dát 5.kola Európskej sociálnej sondy.

Naším cieľom bolo overiť uvedené výskumné zistenia a ich platnosť v rôznych krajinách. Dáta 5.kola ESS sme sa rozhodli využiť najmä kvôli množstvu zúčastnených respondentov a existencii vhodných položiek pre účely našej štúdie. V príspevku sme porovnávali rozdiely medzi mužmi a ženami v zúčastnených krajinách. Kentoš (2012) uvádza, že účastníci tohto výskumu hodnotili úroveň vnímanej bezpečnosti v jednotlivých krajinách rozdielne. Predmetom nášho záujmu bolo zistiť či v skúmaných krajinách boli rodové rozdiely vo vnímanom bezpečí rozdielne.

Metódy

Vzorka

V príspevku pracujeme s dátami 5. kola výskumu ESS (The European Social Survey), ktoré sa uskutočnilo v roku 2010. Do analýzy sme zahrnuli všetkých 27 krajín, ktoré sa daného kola zúčastnili. Vzorku tvorilo celkovo 52 437 respondentov, z toho 23 782 mužov (45,3 %) a 28 655 žien (54,6 %). Vek respondentov vo vzorke bol 14 - 102 rokov (M=48,29, SD=18,79). V zúčastnených krajinách bol výber respondentov reprezentatívny. V tabuľke 1 je uvedený počet mužov, žien a celkový počet respondentov v jednotlivých krajinách.

Na analýzu dát sme použili program SPSS 17.0. Využili sme deskriptívnu štatistiku a t - testy pre nezávislé výbery.

Tabuľka 1: Počet respondentov v jednotlivých krajinách v rámci 5. kola ESS

Krajina	Muži	Ženy	Celkom
Belgicko	820	884	1704
Bulharsko	1064	1370	2434
Cyprus	482	593	1075
Česká republika	1190	1196	2386
Nemecko	1556	1475	3031
Dánsko	809	767	1576
Estónsko	722	1071	1793
Španielsko	927	958	1885
Fínsko	911	967	1878
Francúzsko	802	926	1728
Veľká Británia	1057	1365	2422
Grécko	1189	1526	2715
Chorvátsko	720	921	1641
Maďarsko	715	846	1561
Švajčiarsko	772	734	1506
Írsko	1189	1387	2576
Izrael	1045	1249	2294
Litva	603	1074	1677
Holandsko	836	993	1829
Nórsko	805	743	1548
Poľsko	841	910	1751
Portugalsko	858	1292	2150
Rusko	1064	1531	2595
Švédsko	718	779	1497
Slovinsko	651	750	1401
Slovensko	717	1136	1853
Ukrajina	719	1212	1931
Spolu	23782	28655	52437

Nástroje

Na skúmanie subjektívneho vnímania bezpečia sme vybrali 3 položky hlavného dotazníka 5. kola ESS:

- Ako bezpečne sa cítite - alebo by ste sa cítili - prechádzať sa v mieste vášho bydliska po zotmení? (odpoveď na škále 1 - 4, pričom 1 znamená veľmi bezpečne a 4 vôbec nie bezpečne)
- Ako často, ak vôbec, máte obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý? (odpoveď na škále 1 - 4, kde 1 znamená vždy alebo skoro vždy a 4 nikdy)
- Ako často, ak vôbec, sa obávate toho, že sa stanete obeťou násilného trestného činu? (odpoveď na škále 1 - 4, kde 1 znamená vždy alebo skoro vždy a 4 nikdy)

Na skúmanie dopadu uvedených obáv sme použili 2 položky hlavného dotazníka 5. kola ESS:

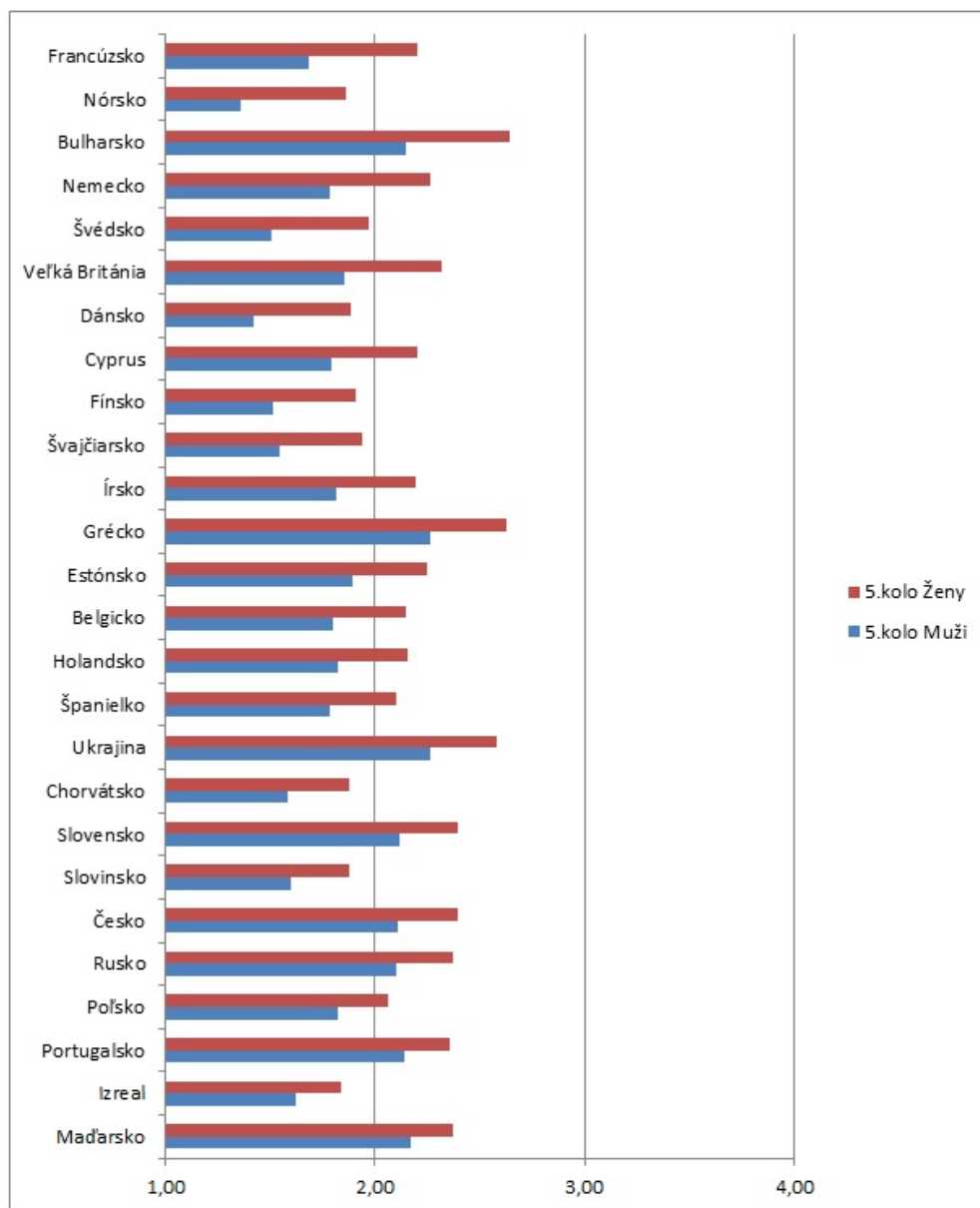
· Majú tieto obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý ... (možnosti odpovede: ... 1 - vážny dopad na kvalitu života; 2 - nejaký dopad, 3 - žiaden dopad na kvalitu vášho života)

· Majú vaše obavy z toho, že sa stanete obeťou trestného činu ... (možnosti odpovede: ... 1 - vážny dopad na kvalitu života; 2 - nejaký dopad, 3 - žiaden dopad na kvalitu vášho života)

Výsledky

Cieľom výskumu je zistiť rodové rozdiely vo vnímaní bezpečia v jednotlivých krajinách. Graf 1 znázorňuje rozdiely medzi mužmi a ženami v hodnotách priemerného skóre odpovedí na otázku „Ako bezpečne sa cítite - alebo by ste sa cítili - prechádzať sa v mieste vášho bydliska po zotmení?“ (odpoveď na škále 1 - 4, pričom 1 znamená veľmi bezpečne a 4 vôbec nie bezpečne). Krajiny sú zoradené od najväčšieho rozdielu medzi mužmi a ženami v danej krajine, po najmenší rozdiel.

Graf 1: Hodnoty priemerného skóre odpovedí mužov a žien na otázku: „Ako bezpečne sa cítite - alebo by ste sa cítili - prechádzať sa v mieste vášho bydliska po zotmení?“

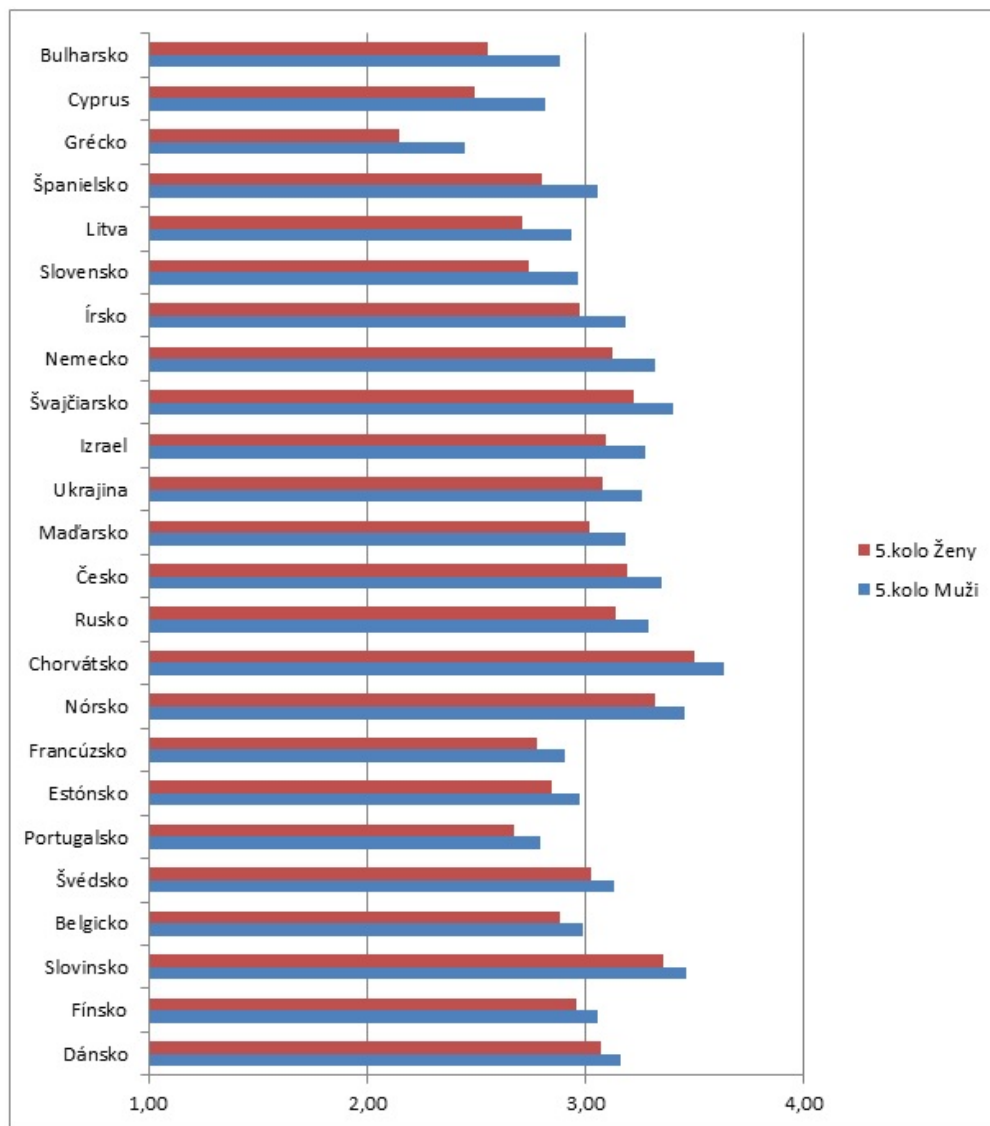

Graf 1 znázorňuje, že na hladine významnosti $p < 0,05$, majú ženy vo všetkých krajinách vyššiu hodnotu priemerného skóre odpovedí, čo znamená, že sa cítia menej bezpečne ako muži v mieste svojho bydliska po zotmení. Najväčšie rozdiely medzi rodmi sa preukázali vo Francúzsku, Nórsku, Bulharsku, Nemecku, Švédsku, Veľkej Británii a Dánsku. Najmenšie rozdiely sme zistili v Maďarsku, Izraeli, Portugalsku, Poľsku

a Rusku.

Ďalšou položkou, pomocou ktorej sme zisťovali rodové rozdiely vo vnímanom bezpečí je „Ako často, ak vôbec, máte obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý?“ (odpoveď na škále 1 - 4, kde 1 znamená vždy alebo skoro vždy a 4 nikdy). Tieto rozdiely sú uvedené v grafe 2. Uviedli sme len krajiny, kde štatistická hladina významnosti je $p < 0,05$. Túto podmienku nespĺňajú štáty Holandsko, Poľsko a Veľká Británia.

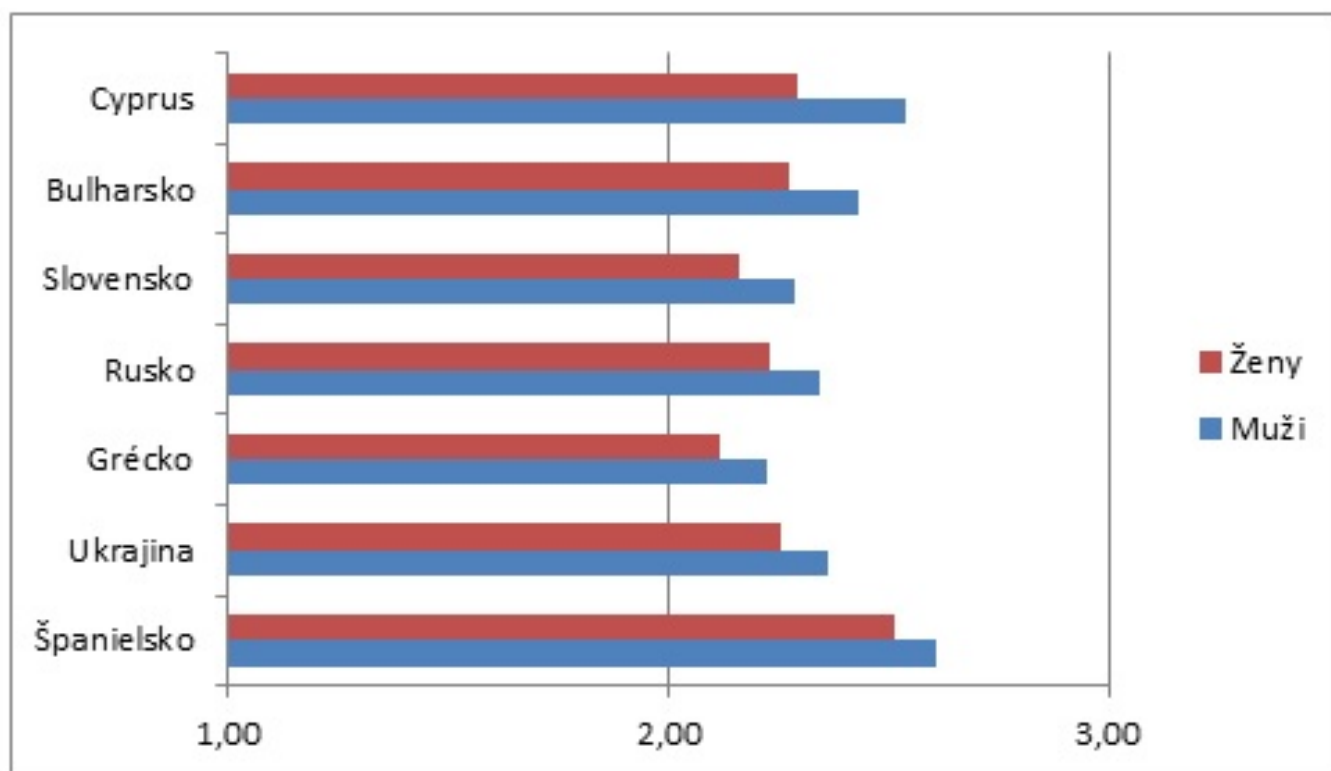
Graf 2: Hodnoty priemerného skóre odpovedí mužov a žien na otázku: „Ako často, ak vôbec, máte obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý?“

V grafe 2 vidíme, že vo všetkých krajinách majú ženy nižšiu hodnotu priemerného skóre odpovedí, čo znamená, že majú obavy častejšie ako muži. Najväčšie rozdiely medzi mužmi a ženami v hodnote priemerného skóre sú v Bulharsku, na Cypre, v Grécku a Španielsku. Najmenšie rozdiely sú v Dánsku, Fínsku, Slovinsku, Belgicku a Švédsku.

S vyššie uvedeným grafom súvisí nasledujúca položka - „Majú tieto obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý ...“ (možnosti odpovede: ... 1 - vážny dopad na kvalitu života; 2 - nejaký dopad, 3 - žiaden dopad na kvalitu vášho života). V grafe 3 uvádzame hodnoty priemerného skóre mužov a žien v tých štátoch, kde boli rozdiely štatisticky významné ($p < 0,05$).

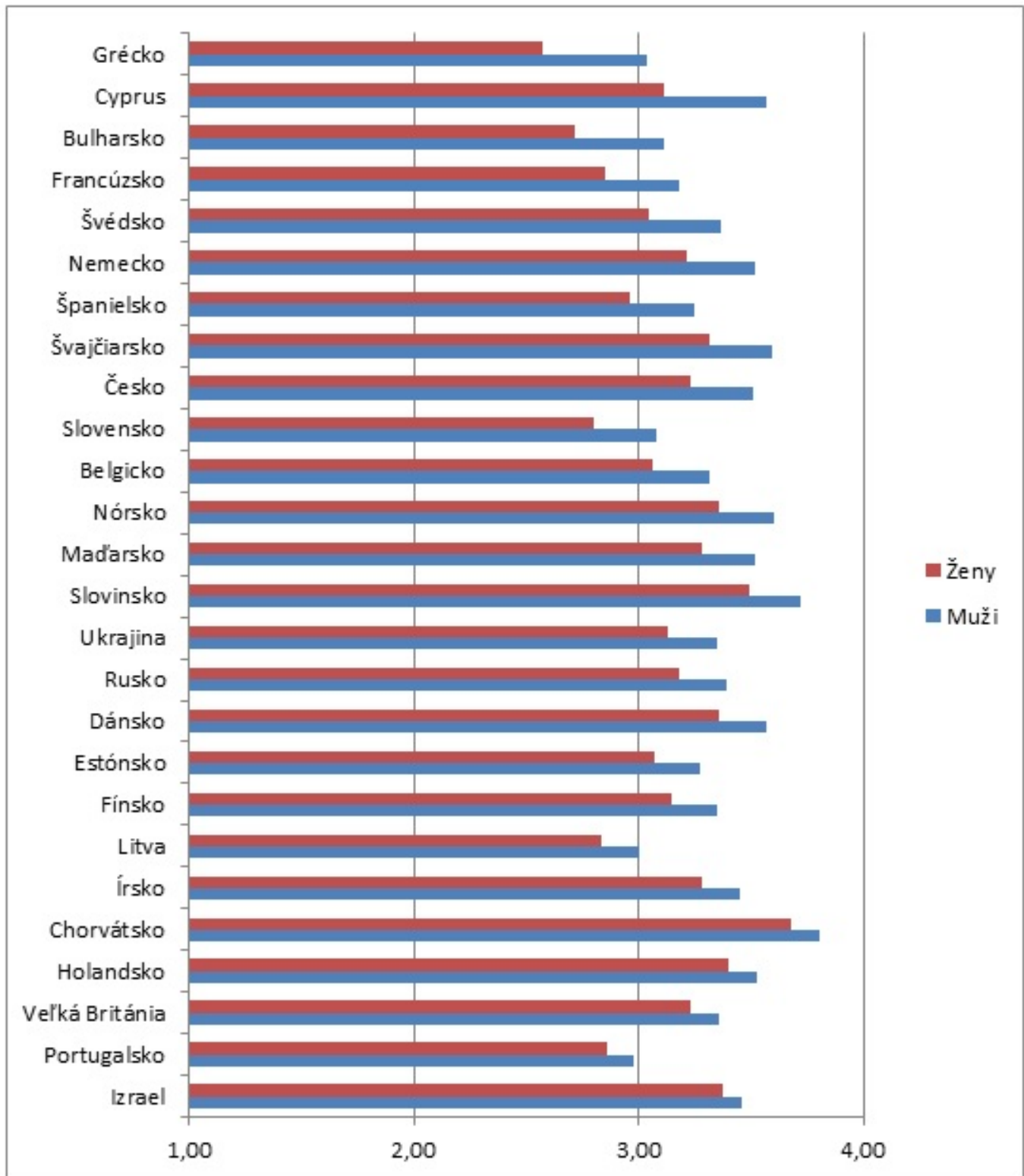
Graf 3: Hodnoty priemerného skóre odpovedí mužov a žien na otázku: „Majú tieto obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý ...“

V grafe 3 vidíme, že v uvedených krajinách majú obavy z vykradnutia domu/bytu len mierny až žiaden dopad na kvalitu života respondentov. Najväčšie rodové rozdiely sa preukázali na Cypre a najmenšie v Španielsku.

V rámci ESS ďalšou položkou, ktorú môžeme považovať za istú mieru subjektívne vnímaného bezpečia je: „Ako často, ak vôbec, sa obávate toho, že sa stanete obeťou násilného trestného činu?“ (odpoveď na škále 1 - 4, kde 1 znamená vždy alebo skoro vždy a 4 nikdy). V grafe 4 sú znázornené rozdiely v rode v štátoch, ktoré sa zúčastnili 5. kola ESS. Uvedené výsledky sú na hladine významnosti $p < 0,05$.

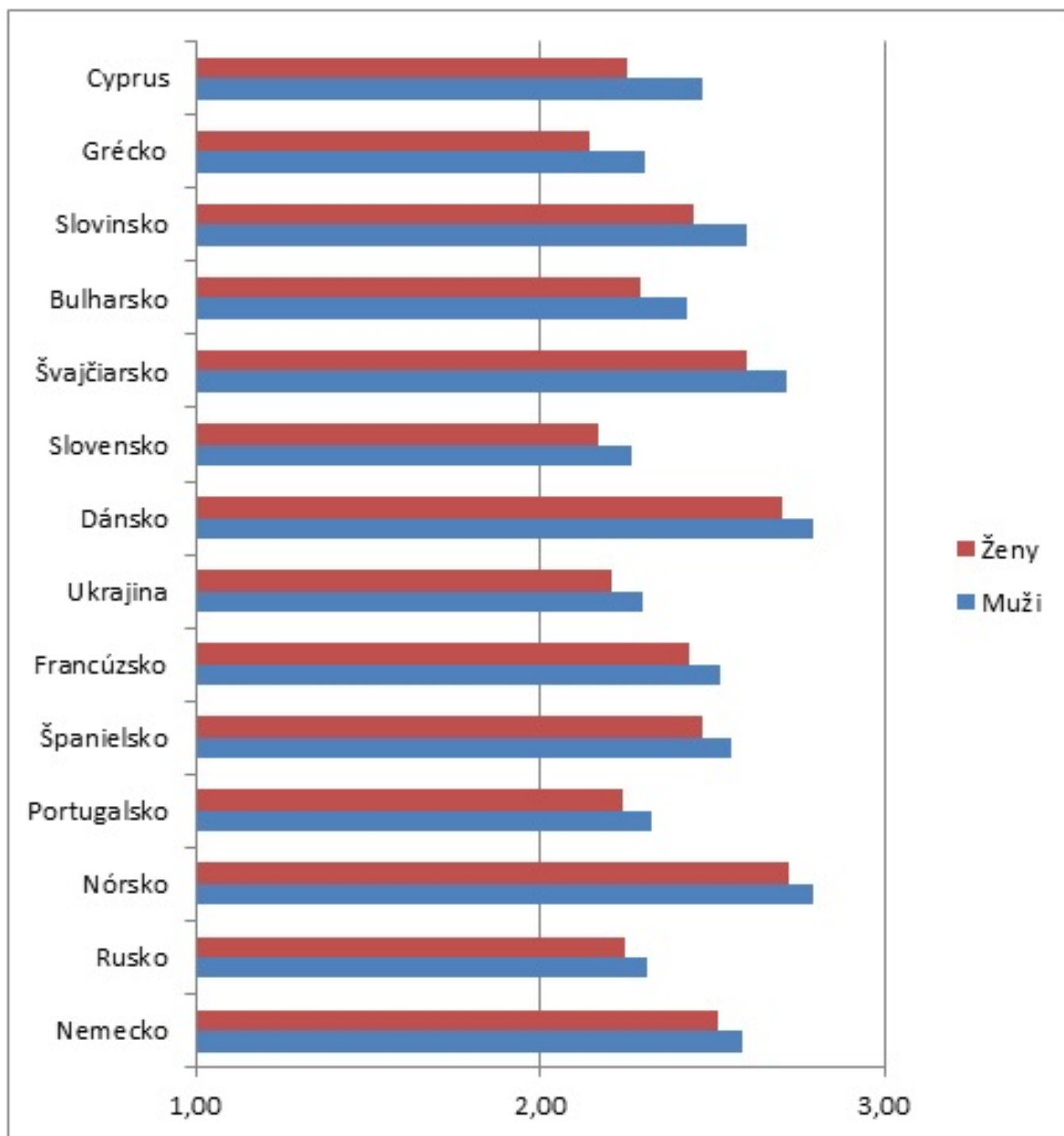
Graf 4: Hodnoty priemerného skóre odpovedí mužov a žien na otázku: „Ako často, ak vôbec, sa obávate toho, že sa stanete obeťou násilného trestného činu?“

Z grafu 4 vyplýva, že vo všetkých krajinách, ktoré sa sondy zúčastnili sú obavy z viktimizácie málo časté až žiadne. To platí najmä v mužskej časti populácie. Aj v tomto prípade platí, že ženy sa obávajú viktimizácie viac ako muži, ich hodnoty priemerného skóre odpovedí na túto položku sú nižšie ako u mužov - to sa potvrdilo vo všetkých štátoch. Najväčšie rozdiely medzi rodmi sa preukázali v Grécku, na Cypre a v Bulharsku a najmenšie rozdiely v Izraeli, Portugalsku a Veľkej Británii.

S grafom 4 súvisí nasledujúca položka - „Majú vaše obavy z toho, že sa stanete obeťou trestného činu ...“ (možnosti odpovede: ... 1 - vážny dopad na kvalitu života; 2 - nejaký dopad, 3 - žiaden dopad na kvalitu vášho života). V grafe 5 uvádzame hodnoty priemerného skóre mužov a žien v tých štátoch, kde boli štatisticky významné rozdiely? ($p < 0,05$).

Graf 5: Hodnoty priemerného skóre odpovedí mužov a žien na otázku: „Majú vaše obavy z toho, že sa stanete obeťou trestného činu ...“

V grafe 5 vidíme, že v uvedených štátoch respondenti udávajú, že ich obavy z viktimizácie nemajú žiaden alebo majú nejaký dopad na ich kvalitu života. Platí, že ženy majú nižšie priemerné skóre ako muži vo všetkých uvedených prípadoch – obavy majú o niečo silnejší vplyv na ich kvalitu života ako v mužskej časti populácie. Najväčšie rozdiely medzi rodmi sa zistili na Cypre, v Grécku a Slovinsku; najmenšie rozdiely v Nemecku a Rusku.

Diskusia

Cieľom našej štúdie bolo preskúmať rodové rozdiely vo vnímanom bezpečí v rámci krajín 5. kola ESS. Vo

všetkých uvedených prípadoch a krajinách sa preukázali štatisticky významné rozdiely vo vnímanom bezpečí medzi mužmi a ženami - ženy sa cítia menej bezpečne ako muži. Tieto zistenia sú konzistentné s výsledkami štúdií, ktoré sa zaoberali podobnými konštruktmi.

Jackson (2009), Rader, Crossman a Porter (2012) zistili že, ženy a seniори často cítia väčší strach z kriminality. Ako uviedli Smith, Torstensson (1997); Reid, Konrad (2004), Schafer, Huebner, Bynum (2006) - s menším vnímaným bezpečím u žien môže súvisieť aj ich väčšia citlivosť k riziku a jeho častejšie vnímanie. Johansson, Laflamme a Elliason (2012) uvádzajú, že ženy zvyčajne prejavujú viac strachu ako muži, čo sa preukázalo aj v našich výsledkoch. Podľa výsledkov Jacksona (2009) pohlavie je korelátom strachu a je spojené s väčšou úrovňou strachu kvôli sprostredkovaným a diferenciálnym hodnoteniam rizika a citlivosti na kriminalitu. Ženy majú väčší strach z viktimizácie ako muži - toto vo svojich výskumoch zistili Pain (2001); Reid, Konrad (2004); Fetchenhauer, Buuk (2005), Schafer, Huebner, Bynum (2006); Kristjánsson (2007); Lane, Gover, Dahod (2009) a potvrdilo sa to aj v našej štúdií (viď grafy 1 - 5). V súlade našimi výsledkami zistil Wood so spolupracovníkmi (2008), že muži dosahovali vyššie skóre v pocite bezpečia ako ženy. Aj Schafer, Huebner a Bynum (2006) v rámci svojich výsledkov zistili, že existujú rozdiely medzi mužmi a ženami v miere strachu z osobnej viktimizácie a mierou vnímaného bezpečia. V oboch prípadoch, ženy udávali signifikantne väčší strach ako muži. May, Rader a Goodrum (2010) zistili, že ženy majú signifikantne väčší strach z kriminálnej viktimizácie a vnímajú sa ako rizikovejšie pre viktimizáciu ako muži.

Tieto rozdiely medzi mužmi a ženami sa potvrdili vo všetkých krajinách zúčastnených v 5. kole ESS (viď graf 1), veľkosť týchto rozdielov bola odlišná - najmenšie rozdiely medzi mužmi a ženami vo vnímanom bezpečí boli zistené v severských krajinách (Dánsko, Fínsko, Švédsko) a najväčšie vo Francúzsku, Nórsku, Bulharsku a Nemecku.

Za slabinu našej štúdie považujeme spôsob skúmania vnímaného bezpečia, ktoré bolo operacionalizované piatimi položkami hlavného dotazníka 5. kola ESS. Viac otázok, ktoré sa týkajú vnímaného bezpečia, kvôli značnému rozsahu dotazníka nebolo možné položiť. Bolo by vhodné pátrať aj po príčinách odlišných rodových rozdielov v jednotlivých krajinách.

Záver

V tejto štúdií sme sa zamerali na zisťovanie rodových rozdielov v subjektívnom vnímaní bezpečia v dátach 5. kola Európskej sociálnej sondy. Výsledky preukázali v súlade s teoretickými východiskami, že ženská časť populácie hodnotí vo všeobecnosti úroveň bezpečia ako nižšiu v porovnaní s mužmi. Skúmané rozdiely sa preukázali vo všetkých štátoch, no líšili sa veľkosťou. Najväčšie rozdiely medzi mužmi a ženami v rôznych položkách boli zreteľné vo Francúzsku, Nórsku, Bulharsku a Nemecku, ale aj v Grécku a na Cypre. Naopak menej výraznými rozdielmi sa vyznačovali najmä severské krajiny ako Dánsko, Fínsko, Švédsko, ale tiež Maďarsko, Izrael, Slovinsko a Belgicko. Do budúcnosti by bolo zaujímavé venovať sa zisťovaniu príčin rozdielov vo vnímanom bezpečí v týchto krajinách a v čom spočíva ich podstata. Napríklad v severských krajinách - Dánsku, Fínsku, Švédsku - môže byť pod vyšším vnímaným bezpečím žien podpísaná nižšia kriminalita.

Gender differences in the perception of safety

This paper focuses on the perceived safety and gender differences in different countries. We analyzed data from 5th round of the European Social Survey. The perceived safety was explored in 3 fields - the perceived fear of dark abandoned places, the fear of being a victim of crime of violence, the fear of burglary into own apartment or house. The results indicate that in all countries, women have lower rates of perceived safety than men. Individual countries differ in the size of differences in the perceived safety of men and women. The biggest differences between men and women in the various items were evident in France, Norway, Bulgaria and Germany, but also in Greece and Cyprus. On the contrary, fewer significant differences were found mainly in the Nordic countries such as Denmark, Finland, Sweden, but also Hungary, Israel, Slovenia and Belgium.

Literatúra:

AMERIO, P. - ROCCATO M. (2007) Psychological Reactions to Crime in Italy: 2002 - 2004. In *Journal of Community Psychology*. 2007, roč. 35, č. 1, s. 91-102. ISSN 1052-9284.

CALLANAN, V. J. - TEASDALE B. (2009) An Exploration of Gender Differences in Measurement of Fear of Crime. In *Feminist Criminology*. 2009, roč. 4, č. 4, s. 359-376. ISSN 1557-0851.

- FABIANSOON, CH. (2007) Young People's Perception Of Being Safe - Globally& Locally. In *Social Indicators Research*. 2007, roč. 80, č. 1, s. 31-49. ISSN 0303-8300.
- FETCHENHAUER, D. - BUUNK B. P. (2005) How to Explain Gender Differences in Fear of Crime: Towards an Evolutionary Approach. In *Sexualities, Evolution and Gender*. 2005, roč. 7, č. 2, s. 95-113. ISSN 1479-2508.
- FRANKLIN, C. A. - FRANKLIN T. W. (2009) Predicting Fear of Crime: Considering Differences Across Gender. In *Feminist Criminology*. 2009, roč. 4, č. 1, s. 83-106. ISSN 1557-0851
- GOODEY, J. (1997) Boys don't cry: Masculinities, Fear of Crime and Fearlessness. In *British Journal of Criminology*. 1997, roč. 37, č. 3, s. 401-418. ISSN 1464-3529.
- JACKSON, J. A. (2009) Psychological Perspective on Vulnerability in the Fear of Crime. In *Psychology, Crime and Law*. 2009, roč. 15, č. 4, s. 365-390. ISSN 1068-316x.
- JOHANSSON, K. - LAFLAMME L. - ELIASSON M. (2012) Adolescents' Perceived Safety and Security in Public Space -A Swedish Focus Group Study with a Gender Perspective. In *Young*. 2012, roč. 20, č.1, s. 69-88. ISSN 1103-3088.
- KENTOŠ, M. (2012) Vnímanie bezpečia Európanmi. In *Človek a spoločnosť: internetový časopis pre pôvodné, teoretické a výskumné štúdie z oblasti spoločenských vied* [online]. 2012, roč. 15, č. 1 [cit. 2012-06-18]. ISSN 1335-3608. Dostupné na internete: <http://www.saske.sk/cas/zoznam-rocnikov/2012/1/5972/>
- KRISTJANSSON, A. L. (2007) On Social Equality and Perceptions of Insecurity: A Comparison Study between Two European Countries. In *European Journal of Criminology*. 2007, roč. 4, č. 1, s. 59-86. ISSN 1477-3708.
- LANE, J. - GOVER A. R. - DAHOD S. (2009) Fear of Violent Crime Among Men and Women on Campus: The Impact of Perceived Risk and Fear of Sexual Assault. In *Violence and Victims*. 2009, roč. 24, č. 2, s. 172-192. ISSN 0886-6708.
- MAY, D. C. - RADER N. E. - GOODRUM S. (2010) A Gendered Assessment of the "Threat of Victimization": Examining Gender Differences in Fear of Crime, Perceived Risk, Avoidance, and Defensive Behaviors. In *Criminal Justice Review*. 2010, roč. 35, č. 2, s. 159-182. ISSN 0734-0168.
- PAIN, R. (2001) Gender, Race, Age and Fear in the City. In *Urban Studies*. 2001, roč. 38, 5-6, s. 899-913. ISSN 0042-0980.
- RADER, N. E. - COSSMAN J. S. - PORTER J. R. (2012) Fear of crime and vulnerability: Using a national sample of Americans to examine two competing paradigms. In *Journal of Criminal Justice*. 2012, roč. 40, č. 2, s. 134-141. ISSN 00472-352.
- REID, L. W. - KONRAD M. (2004) The Gender Gap in Fear: Assessing the Interactive Effects of Gender and Perceived Risk on Fear of Crime. In *Sociological Spectrum*. 2004, roč. 24, č. 4, s. 399-425. ISSN 0273-2173.
- SCHAFFER, J. A. - HUEBNER B. - BYNUM T. S. (2006) Fear of crime and criminal victimization: Gender-based contrasts. In *Journal of Criminal Justice*. 2006, roč. 34, č. 3, s. 285-301. ISSN 0047-235.
- SMITH, W. R. - TORSTENSSON M. (1997) Gender Differences in Risk Perception and Neutralizing Fear of Crime.: Toward Resolving Paradoxes. In *British Journal of Criminology*. 1997, roč. 37, č. 4, 608-634. ISSN 1464-3529.
- VÝROST, J. (2013) Vplyv fyzikálnych a psychosociálnych rizikových faktorov v dátach European Working Conditions Survey 2010 (EWCS) na vnímanie bezpečia na pracovisku u žien a mužov. In *Človek a spoločnosť*. 2013. roč. 16, č.1. ISSN 1335-3608.
- WHITLEY, R. - PRINCE M. (2005) Fear of Crime, Mobility and Mental Health in Inner-City London, UK. In *Social Science & Medicine*. 2005, roč. 61, s. 1678-1688. ISSN 0037-7856.

WOOD, L. et al. (2008) The Anatomy of The Safe and Social Suburb: An Exploratory Study of The Built Environment, Social Capital and Residents' Perceptions of Safety. In *Health & Place*. 2008, č. 14, s. 15-31. ISSN: 1353-8292.